

POSTANOWIENIE

Dnia 24 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Cesarz

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 24 czerwca 2020 r.
sprawy z wniosku W. S.
o zadośćuczynienie za krzywdę wynikłą z internowania
z powodu kasacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 11 lipca 2019 r., sygn. akt II AKa (...)
zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w W.
z dnia 27 grudnia 2018 r., sygn. akt XII KO (...),

p o s t a n o w i ł

- 1) oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną;**
- 2) obciążyć wnioskodawcę W. S. kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 27 grudnia 2018 r., XII Ko (...), zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy kwotę 120.000 zł, w tym kwotę 25.000 zł wypłaconą na mocy wyroku tego Sądu z dnia 4 czerwca 2009 r., sygn. akt VIII Ko (...), tytułem zadośćuczynienia za krzywdę wynikłą z decyzji o internowaniu w związku z wprowadzeniem w dniu 13 grudnia 1981 r. w Polsce stanu wojennego, z ustawowymi odsetkami od kwoty 95.000 zł.

Wyrok z dnia 27 grudnia 2018 r. zapadł po wznowieniu postępowania w sprawie VIII Ko (...) przez Sąd Apelacyjny w (...) na podstawie art. 540 § 2 k.p.k.

wobec uznania za sprzeczny w Konstytucję RP przepisu art. 8 ust. 1a ustawy „lutowej” ograniczającego wysokość zadośćuczynienia i odszkodowania w związku m. in. z decyzją o internowaniu.

Wyrokiem z dnia 11 lipca 2019 r., II AKa (...), po rozpoznaniu apelacji pełnomocnika wnioskodawcy Sąd Apelacyjny w (...) zmienił wyrok Sądu Okręgowego z dnia 27 grudnia 2018 r. w ten sposób, że tytułem zadośćuczynienia dodatkowo zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy kwotę 60.000 zł z ustawowymi odsetkami od uprawomocnienia się wyroku.

W kasacji od wyroku Sądu odwoławczego pełnomocnik ustawodawcy zarzucił „rażące naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na treść rozstrzygnięcia, a mianowicie:

1. art. 2 § 1 pkt 3 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. oraz art. 410 k.p.k., co doprowadziło do błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, mającego wpływ na treść orzeczenia, polegającego na tym, że:
 - orzeczona na rzecz Wnioskodawcy łącznie kwota 180.000 zł tytułem uzupełniającego zadośćuczynienia za doznaną krzywdę będącą wynikiem bezprawnego aresztowania W. S. jest adekwatna do rozmiaru krzywd i cierpień moralnych, jakich doznał, podczas gdy całokształt sprawy i wyjątkowo antyhumanitarne warunki z jakimi się spotkał, powinny prowadzić do wniosku przeciwnego,
 - pominięcie okoliczności, że aresztowanie i skazanie W. S. było połączone ze szczególnym udręczeniem i szykanowaniem (przyłożenie pistoletu do skroni podczas przesłuchania), także po opuszczeniu przez niego zakładu karnego (ciągłe rewizje i wezwania na komendę oraz zarzuty prokuratorskie do roku 1989), a całość krzywd, których doznał ze strony aparatu służb PRL dotknęła go w sposób szczególny i wyjątkowo dotkliwy, ze względu na pozbawienie go kontaktu z narzeczoną, bratem (który był także internowany w tym samym czasie) i rodzicami,
 - uznano, że «przyznana kwota nie stanowi wprost przeliczenia sumy określonej za miesiąc izolacji i pomnożonej przez ilość miesięcy, ale wraz z długotrwałością niesłusznego pozbawienia wolności doznawane dolegliwości ulegają zwiększeniu» oraz «wysokość zadośćuczynienia zależy w szczególności od długości okresu, w ciągu którego wnioskodawca był niesłusznie pozbawiony wolności. Kolejnymi

przesłankami są warunki pobytu w areszcie, możliwość korzystania z opieki medycznej i psychologicznej, możliwość utrzymania kontaktu z rodziną, kwestia, czy stosowano wobec osoby pobawionej wolności w sposób bezprawny przemoc (...)»,

2. art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. poprzez zaniechanie obowiązku wszechstronnego rozważenia zarzutów apelacji pełnomocnika złożonej w tej sprawie od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 11 lipca 2019 r., a tym samym sporządzenie uzasadnienia wyroku w sposób nie odpowiadający wymaganiom zawartych w tych przepisach, co dotyczyło następujących zarzutów sformułowanych w apelacji:

- art. 8 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (dalej: «ustawa lutowa») w zw. z art. 552 k.p.k. oraz art. 445 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 roku - kodeks cywilny (dalej: k.c.) i art. 448 k.c. poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, że zasądzona kwota 120 000,00 zł jest adekwatną rekompensatą za krzywdy, których doznał skarżący w związku z pozbawieniem go wolności na mocy decyzji o internowaniu,
- art. 8 ust. 1 i 3 ustawy lutowej w zw. z art. 552 k.p.k. w zw. z art. 64 ust. 2 w zw. z art. 32 konstytucji poprzez różnicowanie podmiotów prawa charakteryzujących się wspólną istotną cechą prowadzi do odstępstwa od zasady równości, co przejawia się w zasądzeniu zadośćuczynienia w kwocie 120 tysięcy za prawie 12 miesięcy pozbawienia wolności, podczas gdy sędzi zasądzono 350 tysięcy, za pobyt w areszcie trwający 3,5 miesiąca”.

Skarżący zarzucił nadto „rażące naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie:

1. art. 8 ust. 4 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. Nr 43/91, poz. 149 ze zm.) poprzez jego nie zastosowanie pomimo, że z okoliczności sprawy wynika, iż zachodzi sytuacja, w której za przyznaniem dodatkowego odszkodowania przemawiałyby względy słuszności.

2. art. 8 ust. 1 w zw. z art. 8 ust. 4 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 1851) i w zw. z art. 445 § 1 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie i zasądzenie zadośćuczynienia w kwotach znacznie niższych niż należna przy uwzględnieniu całości okoliczności sprawy i aktualnego orzecznictwa,

3. art. 8 ust. 1 Ustawy z 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w zw. z art. 445 § 1 i 2 k.c., przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie i zasądzenie niewspółmiernie niskiej kwoty zadośćuczynienia w stosunku do rozmiarów wyrządzonej krzywdy w związku z internowaniem; w efekcie zadośćuczynienie nie spełnia — jak nakazują przepisy prawa cywilnego - funkcji kompensacyjnej i ma charakter jedynie symboliczny, tym bardziej, iż w sprawie doszło do naruszeń następujących dóbr osobistych: czci wnioskodawcy (utrata dobrego imienia w skutek pozbawienia wolności, poczucia godności, własnej wartości), nietykalności cielesnej, prywatności, intymności, godności (uwłaczające ludzkiej godności warunki w celach dla internowanych), zdrowia (wnioskodawcę pobito podczas zatrzymania), tajemnicy korespondencji, utraty «radości życia», utraty możliwości wykonywania pracy zarobkowej, wolności od obawy i strachu,

4. art. 8 pkt 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w zw. z art. 361 § 2 k.c. przez ich niezastosowanie i nieprzyznanie zadośćuczynienia za doznane cierpienia,

5. naruszenie art. 445 § 1 i 2 k.c. poprzez brak zasądzenia od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w odpowiedniej wysokości, i tym samym przyjęcie, iż kwota 180 000,00 zł rekompensuje wszystkie negatywne skutki wynikające z decyzji o aresztowaniu i tym samym nieuwzględnienie przy miarkowaniu sumy zadośćuczynienia doznanej krzywdy, a mianowicie rozmiaru cierpień fizycznych i psychicznych wnioskodawcy podczas długotrwałego pozbawienia wolności;

6. art. 8 ust. 1 i 4 ustawy z 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w zw. z art. 445 § 1 i § 2 KC w zw. z art. 448 k.c. poprzez:

- nieuwzględnienie w sposób właściwy wszystkich istotnych okoliczności, które w przypadku orzekania o wysokości zadośćuczynienia winien mieć na uwadze Sąd I i II instancji, zwłaszcza w zakresie okresu pozbawienia wolności, warunków w jakich wnioskodawca przebywał, dokonanych wobec niego represji, stosowanej przemocy, stanu psychicznego i fizycznego wnioskodawcy przed zatrzymaniem i aresztowaniem oraz skazaniem, a także w trakcie odbywania bezprawnie zasądzonej kary, jak również wpływu skazania wnioskodawcy na jego dalsze życie, zwłaszcza rodzinne

- mających istotne znaczenie dla ustalenia stopnia cierpień i krzywd, jakich doznał W. S.

- niewystarczające uwzględnienie przez Sąd I III instancji konsekwencji zdrowotnych i życia, zwłaszcza okoliczności wystąpienia u wnioskodawcy schorzeń natury gastrologicznej i pobytu w szpitalu po opuszczeniu zakładu karnego

- błędną wykładnię i pominięcie, iż Sąd I i II instancji na gruncie tego przepisu zobowiązany jest przyznać sumę odpowiednią do zaistniałej krzywdy, a orzeczenie Sądu w tym zakresie, tj. zadośćuczynienia, należy uznać za nieadekwatną do stopnia krzywdy i długotrwałości cierpień doznanych przez W. S.

7. art. 8 pkt 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w zw. z art. 30 Konstytucji RP w zw. z art. 24 i 448 k.c. poprzez jego niezastosowanie i nieprzyznanie stosownego zadośćuczynienia, podczas gdy art. 30 Konstytucji RP dotyczący zasady ochrony godności człowieka stanowi, iż «Przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych» - w związku z odbywaniem kary pozbawienia wolności w przeludnionej celi, w której nie oddzielono urządzeń sanitarnych od reszty pomieszczenia i stanowiło to naruszenie dóbr osobistych w postaci godności i prawa do intymności oraz uzasadniło odpowiedzialność Skarbu Państwa;

8. art. 8 pkt 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w zw. z art. 77 ust. 1 w zw. z art. 2 i w zw. art. 32 ust. 1 Konstytucji - postanowienie zapadłe prowadzi do pominięcia W. S. , jako osoby, a w konsekwencji - do nierównego i niezgodnego z zasadą sprawiedliwości społecznej traktowania osób poszkodowanych niezgodnym z prawem działaniem władzy publicznej;

9. art. 8 pkt 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w zw. z art. 2. Konstytucji RP w związku z 5 k.c., który odnosi się do zasady demokratycznego państwa prawnego, a mianowicie stanowi, iż Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej poprzez poczucie sprawiedliwości społecznej, wzmocnione przez konstytucyjną deklarację wdzięczności wobec osób walczących o niepodległość”.

Pełnomocnik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w części dotyczącej zadośćuczynienia i zasądzenie go w żądanej kwocie, to jest 954 293,66 zł albo uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Prokurator w pisemnej odpowiedzi na kasację wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się oczywiście bezzasadna, co upoważniało do oddalenia jej na posiedzeniu (argument z art. 535 § 3 k.p.k.).

Lektura rozbudowanych zarzutów kasacyjnych i bardzo obszernego ich uzasadnienia prowadzi najpierw do wniosku o ich dublowaniu na skutek powtarzania zarzutów naruszenia przepisów postępowania zarzutami tylko pozornie wytykającymi uchybienia prawu materialnemu. W rzeczywistości zatem Sąd odwoławczy miał postąpić wbrew zasadzie swobodnej oceny dowodów (powołany został jako naruszony art. 7 k.p.k.) i obowiązowi należytego rozpoznania zarzutów apelacyjnych (wskazano na zaniechanie postąpienia w myśl art. 433 § 2 k.p.k.). Skoro Sąd Apelacyjny dopuścił się dowolnej oceny dowodów

albo jej nie przeprowadził, a nadto nie rozważył zarzutów apelacyjnych, to nie mógł jednocześnie obrazić prawa materialnego postępując w wyżej zarzucany sposób.

Drugie nasuwające się zauważenie, to brak związku między ilością zarzutów a ich skutecznością. Można przyjąć, że jest ich piętnaście, ale w żadnym nie wykazano, że, po pierwsze, Sąd odwoławczy dopuścił się rażącego, czyli kwalifikowanego naruszenia prawa, i po drugie, jeśli do takich naruszeń doszło, to miały one istotny, a więc szczególnie wpływ na treść zaskarżonego wyroku.

Słusznie podnosi się też w uzasadnieniu odpowiedzi prokuratora na kasację, że nie jest ona kolejnym zwykłym środkiem odwoławczym, ale nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Bezproduktywne było więc powielanie zarzutów apelacyjnych. W kasacji nie można również zamieszczać zarzutów błędu w ustaleniach faktycznych pod pozorem poczynienia ich z obrazą prawa procesowego.

Odpowiadając na okoliczności, które nie ograniczają się do przedstawienia przez autorkę kasacji własnej oceny, odmiennej od oceny Sądu Apelacyjnego, co przecież nie zobowiązywało tego Sądu do podzielenia oceny skarżącej się, ani Sądu kasacyjnego do zaaprobowania tej właśnie oceny, stwierdzić należy, iż:

- Sąd odwoławczy wziął pod uwagę zarzuty apelacji co do wysokości zadośćuczynienia, skoro uznał, że powinno być o połowę wyższe (nie 120.000 zł, ale łącznie 180.000 zł);
- w myśl art. 445 § 1 k.c. zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę musi być „odpowiednie”, przy czym do sądu należy określenie, o jaką sumę chodzi. Przesłanki wyliczenia tej sumy zostały wskazane w uzasadnieniu wyroku Sądu I instancji i uzupełnione przez Sąd odwoławczy. Łącznie, gdy idzie o zadośćuczynienie, Sądy nie pominęły żadnej istotnej okoliczności. Sąd Apelacyjny w szczególności nie wykroczył poza prawo do swobodnej oceny wysokości tej kwoty;
- zadośćuczynienie należy się za krzywdę wynikłą z wykonania decyzji o internowaniu. Poza uwagę Sądów musiały zatem pozostać zachowania funkcjonariusza państwa podejmowane po okresie internowania np. „stawianie zarzutów prokuratorskich do 1989 r.”;

- Sąd odwoławczy wskazał, dlaczego nie można zaniechać indywidualnej oceny każdego przypadku, powodującej zróżnicowanie wysokości zadośćuczynienia.

Właściwie wszystkie zarzuty kasacyjne ubrane w postać rażącego naruszenia prawa materialnego, to przedstawienie przez skarżącą się własnej optyki sprawy, połączone z forsowaniem jej jako jedynie trafnej. Tymczasem, jak wspomniano, Sąd odwoławczy odwołując się do prawidłowych ustaleń Sądu I instancji, jak również wspierając się, przysługującą mu, swobodną oceną, podał ostatecznie jasno i przekonująco, dlaczego łączna przyznana kwota jest odpowiednia, tzn. dlaczego uwzględnia wszystkie istotne okoliczności charakteryzujące krzywdę wnioskodawcy wynikłą z internowania.

Dlatego oddalono kasację, jako oczywiście bezzasadną.